

23.09.2013

1

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Meritullinkatu 10
Helsinki
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@minedu.fi
tutke@minedu.fi

Lausuntomme koskien Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntöä ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämistä koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi (OKM122/040/2011, päivätty 23.08.2013)

Kiitämme mahdollisuudesta lausua näkemyksemme meillekin erittäin tärkeistä tulevaisuuden ammatillista koulutusta muokkaavista säädösesityksistä. Pyrimme mahdollisuuksien mukaan viittaamaan kyseisen säädöksen kohtaan, joihin kulloinkin esitämme omia kehitysnäkökohtia ja laadimme ohjeiden mukaisesti tiivistelmän lausunnon loppuun otsikon "Lausunnon keskeinen sisältö" alle.

Kommentit lakiin ammatillisesta peruskoulutuksesta

12 § Tutkintojen ja tutkinnon osien mitoituserusteet

Emme näe tarpeelliseksi opintoviikkokäsitteen muuttamista osaamispisteiksi, mutta jos näin tullaan tekemään, tulee määritellä tarkasti opintoviikko-käsitteen suhde osaamispisteisiin

Luonnoksissa on tarkasti määritelty, miten menetellään, jos tarvitsee muuttaa opintoviikko osaamispisteiksi. Tämä ei sähköalan kannalta ole kuitenkaan riittävää. Selvyyden ja yksiselitteisyyden vuoksi tulee myös määritellä, miten menetellään silloin, kun osaamispisteitä tulee muuttaa opintoviikoiksi. Esitämme luonnoksiin lisäystä, jossa määritellään, että jos tarvitsee muuttaa osaamispisteitä opintoviikoiksi, jakamalla osaamispisteet lukuarvolla 1,5 saadaan niitä vastaava opintoviikkomäärä.

Perusteluina edelliseen esitämme seuraavaa:

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös sähköalan töistä (KTMP 516/1996) ja sen liite määrittelee kelpoisuusehdot erilaisiin sähköalan töihin ja pätevyysiin osin opintoviikkoihin perustuen. Jotta ei aiheuteta epäselvyyksiä kyseisen säädöksen soveltamisessa, tulee yksiselitteisesti määritellä myös osaamispisteiden muuttaminen opintoviikoiksi.

12 a § Ammatillisen perustutkinnon muodostuminen

Yhteiset tutkinnon osat ja vapaasti valittavat opinnot

Vaikka joillain aloilla voi esiintyä tarpeita yhteisten tutkintojen osien sisältöjen lisäämiseen, näemme perusteettomaksi muutella osa-alueen laajentamista vapaasti valittavien aineiden sisältölaajuuksien kustannuksella. Esitämmekin yhteisten tutkintojen osien laajuuden säilyttämistä 30 osaamispisteessä ja vapaasti valittavien osien laajuutena 15 osaamispistettä. Lisäksi esitämme, että yhteisessä tutkinnon osassa viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuutena säilytetään 12 osaamispistettä, matemaattis-luonnontieteellisen osan laajuuden kasvattamista 12 osaamispisteeseen, yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuudeksi 4 osaamispistettä sekä sosiaali- ja kulttuuriosan laajuudeksi 2 osaamispistettä.

Perusteluiksi esityksellemme esitämme seuraavaa:

Vuorovaikutusosaamisen merkitys kasvaa tulevaisuudessa nykyisestään alasta ja ammatista riippumatta. Ei voi olla mitenkään perusteltua sen supistaminen nykyisestä. Meillä on jo monia aloja, joissa nykyisenkin laajuuden lisäksi ammattiaineisiin on otettu mukaan opetussisältöjä, joissa opiskelijan osaamista lisätään tällä sektorilla.

Erityisesti tekniikan aloilla, mutta myös sosiaali- ja terveystieteiden alueilta on tullut viestejä, joissa on nähty vastavalmistuneen osaaminen matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa riittämättömäksi nykyisistä työtehtävistä selviytymiseen. Ammattikorkeakouluista on tullut samantyyppistä viestiä, eli ammatillisen koulutuksen kautta amk-opiskeluun tulleilla opiskelijoilla matemaattiset valmiudet eivät ole sillä tasolla, mitä opiskelujen eteneminen vaatisi. Monet ovatkin järjestäneet erilaisia preppauskursseja näille, jotta opiskeluissa suositusten mukaisessa aikataulussa eteneminen olisi ylipäätään mahdollinen eikä aiheutuisi turhia opintojen keskeyttämiä. Lisäksi aiempien sisältöjen, matematiikka fysiikka ja kemia, sisältöön on otettu uutena osana tietotekniikka. Matematiikan, fysiikan ja kemian osaamista ei ole perusteltua heikentää millään alalla ja koska mukaan on tullut uusi osaamisvaatimus, tulee osaa laajentaa sen todelliseksi mahdollistamiseksi.

Vaikka yhteiskunta- ja työelämäosaaminen samoin kuin sosiaali- ja kulttuuriosaaminen ovat tärkeitä, niiden osaamisvaatimusten kasvattaminen vapaasti valittavien osaamisvaatimusten kustannuksella ei ole läheskään kaikilla aloilla riittävän perusteltua. Ne ovat myös sellaisia sisältöjä, joista löytyy jo nyt niitä erityisesti tarvitsevilla aloilla vapaasti valittavia huomattavasti laajempiakin osaamissisältöjä. Osaltaan eri alat ovat jo integroineet niiden sisältöjä nykyisiin ammatillisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Vapaasti valittavien osaamisvaatimukset on laadittu ainakin osilla aloilla 15 osaamispisteen laajuisiksi erittäin perustellusti. Niissä ei ole karsimisvaraa ilman, että vaarannetaan työelämän vaatimukset täyttävä riittävä osaamistaso. Tästä erinomaisena esimerkkinä on pääkaupunkiseudulla työelämän tarpeista lähtenyt kehitystyö kahden vapaavalintaisen aihealueen juuri valmiiksi saadut opetussuunnitelmat. Nämä ovat molemmat 15 osaamispisteen sisältöjä, jotka soveltuvat niin sähkö-, elektroniikka- kuin ICT-alankin opiskelijoille valittaviksi.

Opetussuunnitelmien valtakunnalliset perusteet ovat kyllä sisältäneet näitä osaamisalueita, mutta alojen kehityksen ja lainsäädäntötyönkin kehityksen velvoittamina, sisältöjen laajuudet olivat jääneet auttamatta liian kapeiksi, jotta niiden suorittamisella saavutettaisiin nykypäivän työelämän vaatimukset täyttävä osaaminen edes alan perustehtävistä selviytymiseen. Kehitystyössä pääkaupunkiseudun ammatillisten oppilaitosten lisäksi ovat olleet mukana Turva-alan yrittäjät ry jäsenyrityksineen ja Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry.

16 a § Työssäoppiminen

Työssäoppimisen määrän määrittely

Nyt esitetyissä luonnoksissa esitetään työssäoppimisen määrälle ainoastaan alaraja. Katsomme että saatujen kokemusten perusteella on tarpeen säätää lailla myös ylärajasta ja alarajaa tulee alentaa. Esitämmeikin että työssäoppimisen laajuudeksi määritellään uudistettavassa laissa 18 – 30 osaamispistettä.

Perusteluina edelliseen esitämme seuraavaa:

On esiintynyt aivan liian paljon tilanteita, joissa jokaiselle luokan opiskelijalle ei ole ollut esittää ainakaan koko työssäoppimisjaksolle työssäoppimisaikaa, jossa ko. työssäoppiminen olisi voitu suorittaa opetussuunnitelman mukaisia sisältöjä ja vaatimuksia noudattaen. Työpaikoillakaan ei ole läheskään aina mahdollisuuksia tarjota riittävän monipuolisia työtehtäviä kyseisen työssäoppimisjakson aikana, jotta työssäoppimisen aikana voitaisiin opiskella kaikkia niitä työtehtäviä, joista opetussuunnitelmien mukaan opiskelijan tulisi saada oppia, joita hänen tulisi opiskella ja joissa hänen tulisi kartuttaa osaamistaan. Opiskelijoita on saatettu käyttää jopa osana harmaata työvoimaa, jolloin työssäoppijan tehtäväksi koko työssäoppimisjakson aikana on annettu vain muutama perustyö, joita sitten on teetetty lähes liukuhinnamaisesti koko työssäoppimisen ajan. Opiskelijat ovat joutuneetkin keskenään täysin eriarvoiseen asemaan, jota tilannetta ei voida pitää alkuunkaan hyväksyttävänä. Onkin välttämätöntä rajoittaa minimi työssäoppimismäärää, jolloin oppilaitos voi esim. kausiluonteisista vaihteluista riippumatta tarjota jokaiselle opiskelijalle ja jokaiselle vuosiluokalle keskenään yhdenvertaiset ja riittävät opetussuunnitelman perusteiden mukaiset osaamisen hankkimismahdollisuudet. Siksi esitämme, että työssäoppimisen alarajaksi säädetään 18 osaamispistettä.

Työssäoppimisjärjestelmää luotaessa painotettiin, että sitä ei tule käyttää säästökeinona. Näin on kuitenkin selvästi käynyt. Opetushenkilökunnalla ei ole enää käytössään samaa määrää resursseja työssäoppimisen valmisteluun, seurantaan ja ohjaukseen kuin mitä oli työssäoppimista käynnistettäessä. Käynnistysvaiheessa oli lisäksi käytössä erillismäärärahoja esim. työpaikkaohjaajien koulutuksiin, seurantarutiinien luomiseen, yms. Vaikka valmisteluun käytettävä resurssitarve onkin varmasti pienentynyt, työssäoppimisen yhteyteen myöhemmin mukaan otetut ammattiosaamisen näytöt tarvitsevat enemmän resursseja kuin mitä valmistelutyöstä on vapautunut. Näin opetushenkilöstön työssäoppimiseen käytettävän ajan

tarve ei ole ainakaan vähentynyt lähtötilanteesta, pikemminkin päinvastoin. Käytännössä kellään koulutuksen järjestäjällä ei ole enää käytössään kuitenkaan samaa määrää resursseja työssäoppimiseen, kuin mitä alkuvaiheessa oli. Joidenkin kohdalla resurssien väheneminen on ollut melkein dramaattinen. Jotta tällainen epäterve, valmistuvien opiskelijoiden osaamistasoa heikentävä kehitys estetään, tulee työssäoppimiselle määritellä yläraja tavanomaisesti toimittaessa. Laki kyllä antaa mahdollisuudet erikoistapauksissa laajentaa työssäoppimista runsaastikin, joten niitä tilanteita varten laki on jo kunnossa. On myös ollut havaittavissa, että varsinaisessa opiskelijarajapinnassa suoraan opetustoimessa olevien työntekijöiden osuus suhteessa koko henkilöstömäärään on pienentynyt. Niissä oppilaitoksissa, joissa on tehty erilaisia pienempien oppilaitosten yhdentymisiä, tällainen kehitys tuntuisi olleen erityisen voimakasta. Ainakin yksi koulutuksen järjestäjä on saamiemme tietojen mukaan lisännyt työssäoppimisen määrää alalla siitäkin huolimatta, että alan paikalliset työelämän edustajat ovat vastustaneet sitä. Tällainen tilanne jo yksistään osoittaa sen, että annettaessa koulutuksen järjestäjälle vapaat kädet muokata omia koulutusjärjestelyjään ja opetusmenetelmiään, tietyt normaalitapausten reunaehdot tulee olla niin tiukat, että ne eivät jollain aloilla johda tilanteisiin, joissa alalle valmistuvat opiskelijat eivät voi sijoittautua työelämäänsä osaamistasonsa puutteiden vuoksi. Edellä mainituista syistä esitämme työssäoppimisen maksimi ylärajaksi säädettävän 30 osaamispistettä perustilanteissa.

Kommentit lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

12a § Tutkintojen määritelmät

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määritelmät

Esitämme, että määrittelykohdissa määritelmiä laajennetaan vaikka lisälausekkeilla seuraavasti:

Ammattitutkinto voi joillain aloilla merkitä sitä, että ammattitutkinnon suorittajalla tulee olla alan perustutkintotason osaaminen ja riittävä työkokemus, voidakseen suoriutua alan ammattitutkinnon vaatimuksista. Tutkinnon perusteita näille aloille määriteltäessä, voidaan samassa yhteydessä tarkemmin määritellä vaadittavasta työkokemuksen sisällöstä ja/tai määrästä.

Erikoisammattitutkinto voi joillain aloilla merkitä sitä, että erikoisammattitutkinnon suorittajalla tulee olla alan perustutkintotason osaaminen ja riittävä työkokemus, voidakseen suoriutua alan erikoisammattitutkinnon vaatimuksista. Tutkinnon perusteita näille aloille määriteltäessä, voidaan samassa yhteydessä tarkemmin määritellä vaadittavasta työkokemuksen sisällöstä ja/tai määrästä.

Perusteluina edelliseen esitämme seuraavaa:

On varmasti aloja, joilla nyt lakiesityksessä esitetyt määritelmät ovat toimivia. On kuitenkin aloja, joissa esitetyt määritelmät eivät ole riittäviä. Yhtenä tällaisena on sähköala. Todella pitkän historiallisen kehityskaaren seurauksena esim. sähköasennusalalle on muodostunut käytäntö, jossa ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat olleet selkeästi perustutkinto-osaamisen ja tiettyjen työkokemusvuosien päälle rakentuneita lisäosaamisia. Nämä lähtökohdat ovat muokanneet alan palkkarakenteita, joita alan sisällä on pidetty perusteltuina ja omalta osaltaan kannustaneet perustehtävissä toimineiden työntekijöiden jatko-opiskeluun ja itsensä kehittämiseen. Näistä vuosikymmenet jo hyvin jatkuneesta ja niin työntekijä- kuin työnantajapuolenkin positiivisena pidetyistä kokemuksista tulisi pikemminkin ottaa opiksi kuin yrittää heikentää ammatti- ja erikoisammattitutkintojen arvostusta. Riski ammatti- ja erikoisammattitutkintojen arvostuksen laskuun on todellinen, mikäli niiden tasot määritellään laissa esitetyssä muodossa erittäin kapea-alaisesti. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määrittely tulee tehdä näitä aloja syrjimättömästi. Tällaiset alat, joissa tutkinnot ovat jo pitkän aikavälin kehittelyn myötä kasvaneet siten, että perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinto muodostavat hierarkkisen järjestelmän on käytettävä laajempaa määrittelyä. Niissä kun ylemmän tason osaaminen edellyttää aina perustason osaamista jonka päälle tutkinto rakentuu, sekä sen lisäksi selkeää työssä tapahtuneen osaamisen kasvun vaatimusta.

Lausunnon keskeinen sisältö:

1. Emme näe tarpeelliseksi opintoviikkokäsitteen muuttamista osaamispisteiksi, mutta jos näin tullaan tekemään, tulee määritellä tarkasti opintoviikko-käsitteen suhde osaamispisteisiin. Muutettaessa opintoviikkoja osaamispisteiksi käytetään kerrointa 1,5 ja muutettaessa osaamispisteitä opintoviikoiksi käytetään jakajana lukuarvoa 1,5.
2. Esitämme yhteisten tutkintojen osien laajuuden säilyttämistä 30 osaamispisteessä ja vapaasti valittavien osien laajuutena 15 osaamispistettä. Lisäksi esitämme, että yhteisessä tutkinnon osassa viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuutena säilytetään 12 osaamispistettä, matemaattis-luonnontieteellisen osan laajuuden kasvattamista 12 osaamispisteeseen, yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuudeksi 4 osaamispistettä sekä sosiaali- ja kulttuuriosan laajuudeksi 2 osaamispistettä.
3. Esitämme, että työssäoppimisen laajuutta määriteltäessä, määritellään työssäoppimiselle sekä ala- että yläraja. Esitämme ko. rajoiksi luonnoksessa 18 – 30 osaamispistettä.
4. Esitämme, että ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määrittelykohdissa määritelmiä laajennetaan seuraavilla lisäausekkeilla:

Ammattitutkinto voi joillain aloilla merkitä sitä, että ammattitutkinnon suorittajalla tulee olla alan perustutkintotason osaaminen ja riittävä työkokemus, voidakseen suoriutua alan ammattitutkinnon vaatimuksista. Tutkinnon perusteita näille aloille määriteltäessä, voidaan samassa yhteydessä tarkemmin määritellä vaadittavasta työkokemuksen sisällöstä ja/tai määrästä.

Erikoisammattitutkinto voi joillain aloilla merkitä sitä, että erikoisammattitutkinnon suorittajalla tulee olla alan perustutkintotason osaaminen ja riittävä työkokemus, voidakseen suoriutua alan erikoisammattitutkinnon vaatimuksista. Tutkinnon perusteita näille aloille määriteltäessä, voidaan samassa yhteydessä tarkemmin määritellä vaadittavasta työkokemuksen sisällöstä ja/tai määrästä.

Espoossa 23.9.2013

Tampereella 23.9.2013

Sähkötekniset työnantajat STTA ry

Sähköalojen ammattiliitto ry

Three handwritten signatures in blue ink are shown. The first signature is on the left, the second in the middle, and the third on the right.

Esa Larsén
toimitusjohtaja

Martti Alakoski
puheenjohtaja

Jari Ollila
sopimusvastaava